

Suvremena likovna interpretacija hvarske čipke u kreiranju tekstila

Cepetić, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:408550>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-25**



Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNI I MODNI DIZAJ

ZAVRŠNI RAD
SUVREMENA INTERPRETACIJA HVARSKÉ ČIPKE

Mentorica: DOC.ART. LEA POPINJAČ Studentica: IVA CEPETIĆ (0117232746)

ZAGREB, 2024., SRPANJ

Sveučilište u Zagrebu

Tekstilno-tehnološki fakultet

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Prijediplomski studij Tekstilni i modni dizajn

Modni dizajn

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Broj stranica:

Broj slika:

Broj literaturnih izvora:

Broj likovnih ostvarenja:

Članovi povjerenstva:

1. Martinia Ira Glogar

2. Koraljka Kovač

3. Marin Sovar

4

Datum predaje: _____

Datum obrane: _____

Ocjena: _____

SAŽETAK

Hvarska čipka predstavlja dragocjeni dio bogate kulturne baštine otoka Hvara i čipkarenja u Hrvatskoj. Ova jedinstvena i delikatna čipka izrađuje se od vlakana egzotične agave. Tradicija izrade hvarske čipke potječe daleko u prošlost, a u ovom radu bit će prikazana kroz suvremenu interpretaciju. Hvarska čipka rezultat je mašte i vještine svake pojedine čipkarice što svaku čipku čini unikatnom, neponovljivom i izuzetno posebnom i to je bila glavna vodilja pilikom izrade likovnih rješenja kako bi se nešto s velikom povijesnom važnošću ukomponiralo u suvremenost današnjice. Razlog izbora ove teme leži u fascinantnom spoju tradicije i inovacije.

Ključne riječi: otok Hvar, hvarska čipka, čipkarenje, benediktinke, agava.

SUMMARY

Hvar lace represents a valuable part of the rich cultural heritage of the island of Hvar and lace-making in Croatia. This unique and delicate lace is made from the fibers of the exotic agave plant. The tradition of making Hvar lace dates back far into the past, and in this work, it will be presented through a contemporary interpretation. Hvar lace is the result of the imagination and skill of each individual lace maker, making each piece unique, unrepeatable, and exceptionally special. This was the main guiding principle in creating the artistic designs, aiming to incorporate something of great historical significance into the modern world. The reason for choosing this topic lies in the fascinating blend of tradition and innovation.

Keywords: Island of Hvar, Hvar lace, lace-making, Benedictines, agave.

SADRŽAJ

1. UVOD

2. POVIJEST I POJAVA ČIPKE NA PROSTORU EUROPE

3. ČIPKARSTVO NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

4. PAŠKA I LEPOGLAVSKA ČIPKA KAO PREPOZNATLJIVI PRIMJERI ČIPKARSTVA U HRVATSKOJ

5. POVIJEST OTOKA HVARA

5.1. BENEDIKTINCI

5.2. BENEDIKTINSKI SAMOSTAN U HVARU

5.3. ŠKOLA ČIPKARSTVA SESTRI BENEDIKTINKI

6. AGAVA

6.1. IZRADA NITI AGAVE

7. IZRADA HVARSKE ČIPKE

7.1. HVARSKA ČIPKA DANAS

8. SUVREMENA INTERPRETACIJA ČIPKE U LIKOVNOJ UMJETNOSTI I DIZAJNU

9. EKSPERIMENTALNI DIO

9.1. METODIKA RADA

10. REZULTATI RADA

10.1. PRIMJENA LIKOVNIH RJEŠENJA

11. ZAKLJUČAK

12. LITERATURA

1. UVOD

Hvarska čipka poznata je po svojoj delikatnoj izradi od vlakana agave već stoljećima i predstavlja simbol kulturne baštine otoka Hvara. Ova jedinstvena forma rukotvorstva čiji korijeni sežu duboko u tradiciju benediktinskog samostana neprestano privlači pažnju. Problematika koja se obrađuje u ovom radu je suvremena interpretacija hvarske čipke, odnosno način na koji se ova tradicionalna umjetnost prilagođava i uključuje u suvremeni umjetnički i dizajnerski izraz. Hvarska čipka nije samo dio povijesti ona je živući kulturni artefakt koji se neprestalno razvija kroz nove oblike umjetnosti.

Suvremeni umjetnici i dizajneri sve češće koriste motive i tehnike hvarske čipke čime je osigurana upotreba ovog kulturnog nasljeđa. Obrada problema u ovom radu uključuje analizu različitih suvremenih pristupa hvarskoj čipki. Istražit ćemo kako novi pristupi utječu na percepciju i vrijednost hvarske čipke u današnjem društvu. Rad će obuhvatiti primjere iz područja modnog dizajna i tekstilne umjetnosti naglašavajući različite načine na koje se uključuju elementi hvarske čipke u likovna djela. Kroz ovaj rad cilj je dublje razumjeti kako suvremeni kreativni procesi mogu obogatiti i očuvati kulturnu baštinu, te kako hvarska čipka može doprinijeti identitetu i ekonomiji lokalne zajednice kroz razvoj kulturnog turizma. Na ovaj način rad će pružiti uvid u važnost očuvanja kulturnih tradicija u suvremenom kontekstu, osiguravajući trajnu inspiraciju za buduće generacije.

2. POVIJEST I POJAVA ČIPKE NA PROSTORU EUROPE

Čipka je naziv za plošni i šupljikavi tekstilni predmet, najčešće ručno izrađen. Prvotno je namijenjena za ukrašavanje odjeće, rublja, interijera te pokućnog materijala. Osim ručno, može se izrađivati i strojno. Prije 1800. godine čipka se obično izrađivala od lana, zatim je pamuk postao češći. Također su korišteni svileni i metalni konac, a povremeno i drugi materijali poput vune, vlakana aloje i dlake različitih životinja. Iako su ukrašene prozirne tkanine pronađene na staroegipatskim grobnicama potpuno razvijena čipka pojavila se tek u renesansi i unatoč što su neke od jednostavnijih tehnika možda potekle s Bliskog istoka, umjetnost čipke je europsko postignuće. Neke talijanske slike s kraja 15. stoljeća prikazuju složene šavove i uske čipkaste umetke na šavovima lanenih odjevnih predmeta i jastuka što predstavlja početak čipke iglom. Prva čipka na špulicu nije dobro dokumentirana te je vjerojatno nastala početkom 16. stoljeća. Pitanje je li ova tehnika čipke prvo razvijena u Italiji ili u Belgiji ostaje neriješeno. Većina stručnjaka slaže se da čipka na iglu potječe iz Italije dok čipka na špulicu dolazi iz Flandrije, pokrajine u Belgiji. Izrađivale su se obje glavne vrste čipke do 1550. godine zajedno s velikim dijelom izrezanog veza, pletenog konca i fileta. Čipka 1600. godine više nije skromni ukras već postaje luksuzna tkanina i važna trgovačka roba. Velike količine čipke nosili su i muškarci i žene. Glavna središta za proizvodnju u 17. i 18. stoljeću bila su Italija, Belgija i Francuska iako se čipka također izrađivala u Španjolskoj, Njemačkoj i Engleskoj. U 19. stoljeću Francuska revolucija i Industrijska revolucija donijele su značajne promjene u karakteru čipke. Upotreba strojne mreže za čipku sa slobodnim špolicama postala je uobičajena nakon 1800.g., što je znatno smanjilo cijenu. Kada se moda promijenila oko 1840. godine počele su se izrađivati velike količine čipke. Pamuk je tada bio jeftiniji, ali ga je zamijenio lan. Čipke su se također izrađivale u Španjolskoj, Rusiji, Danskoj, Turskoj i na Levantu, te u zemljama Južne Amerike poput Paragvaja i Brazila. Uvođenje izrade čipke u Istočnu Aziju i Kinu dogodilo se krajem stoljeća. Velik dio ručno rađene čipke nastavio se proizvoditi sve do Prvog svjetskog rata usprkos sve većoj konkurenciji strojno izrađenih čipki. Velik dio čipke na špulice te na iglu i filetske čipke izrađen je u Kini za izvoz u Europu i Sjedinjene Države. Međutim do 1920. industrija je počela opadati. U drugoj polovici 20. stoljeća čipka se još uvijek izrađivala u centrima kao što su Burano i Bruges, ali uglavnom kao suveniri. Postoje dvije glavne tehnike čipke povezane s različitim geografskim područjima: nekontinuirani konac, gdje se prvo izrađuju dizajnerski motivi, a nakon toga se spajaju pričvršćivanjem niti oko njih za obradu

podloge i kontinuirani konac gdje iste niti prolaze kroz čipku krećući se od podloge do motiva i natrag do podloge bez prekida. Obje tehnike su opisane u knjigama uzoraka iz kasnog 16. stoljeća. Nanduti, što na jeziku Guaraní znači "paukova mreža" vrsta je čipke koju su Španjolci donijeli u Paragvaj. Ovu čipku karakterizira kružna struktura osnovnih niti na kojima su izvezeni razni osnovni uzorci. Slična čipka izrađuje se na otoku Tenerife i nosi njegovo ime. Burano je sjeveroistočno predgrađe Venecije smješteno u sjeveroistočnoj Italiji sastavljeno od četiri otočića u Venecijanskoj laguni. U 16. stoljeću Burano je postao poznat po čipkarstvu posebno po venecijanskoj špicastoj čipki poznatoj kao Punto di Burano. Čipka se proizvodila sve do kraja 18. stoljeća kada je industrija zamrla. Čipkarska škola osnovana je 1872. godine. Burano je danas jedno od posljednjih preživjelih središta ručne izrade čipke.

3. ČIPKARSTVO NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

Povijest čipke u Hrvatskoj datira iz renesansnog razdoblja, njeni korijeni povezani su s utjecajem talijanske i venecijanske kulture na obalnim područjima. Iako je teško odrediti točan trenutak kada je čipka prvi put uvedena u Hrvatsku povijesni zapisi sugeriraju da je postala popularna tijekom 16. stoljeća, uglavnom u urbanim centrima duž jadranske obale poput Dubrovnika, Splita i Rijeke.

Venecijanski trgovci imali su značajnu ulogu u donošenju čipke u Hrvatsku jer su olakšali kulturne razmjene između Venecije i obalnih gradova. Bogatstvo i utjecaj Mletačke Republike kombinirani s njezinim statusom središta europske trgovine i obrtništva te je zbog toga čipka brzo postala tražena među hrvatskim plemićima i bogatim trgovcima. Jedna od najranijih spomena izrade čipke u Hrvatskoj nalazi se u arhivima Dubrovnika. Dokumenti iz 16. i 17. stoljeća spominju proizvodnju i trgovinu čipkom unutar grada što ukazuje da je već tada bila uspostavljena obrtnička djelatnost. Što se tiče toga tko je prvi napravio čipku u Hrvatskoj teško je pripisati to jednoj osobi ili grupi. Obrtnici su tijekom vremena prilagodili i usavršili svoj zanat uključujući lokalne materijale i dizajne kako bi stvorili čipku koja odražava hrvatske osjećaje. Tijekom stoljeća u različitim regijama Hrvatske razvila su se nekoliko stilova čipke svaki s vlastitim karakterističnim obilježjima i tehnikama. Osim venecijanske iglene čipke druge popularne vrste čipke u Hrvatskoj uključuju čipku na špulama i iglenu čipku. Hrvatska folklorna čipka svjedoči o poznavanju ključnih tehnika razvijenog europskog čipkarstva kao i o prijelazu bijelog veza u razne oblike čipke. Među šivanim tehnikama ističu se raspleti. Izrađeni su bijelim koncem, a ponekad i zlatnom niti s

uzorcima koji su uglavnom geometrijski, biljni, a ponekad i životinjski što je karakteristično za Baranju. Na ženskim košuljama i rupcima s otoka Paga, raspleti su dosegli razinu šivane čipke poznate kao retičele. Jedan od najpoznatijih centara proizvodnje čipke u Hrvatskoj je grad Pag smješten na otoku Pagu u Jadranskom moru. Paška čipka poznata je po svojim zanimljivim geometrijskim uzorcima i obradom. Proizvodi se od 15. stoljeća i dobila je međunarodno priznanje u 19. stoljeću kada je izložena na svjetskim sajmovima i izložbama zbog svoje ljepote i kvalitete. Druga tehnika šupljikavog rada slična čipki, poznata kao priplet, pojavljuje se u Slavoniji i Baranji kao ukrasni šav između dvaju komada platna. U prošlosti je čipka na batiće bila raširenija od šivane čipke u Hrvatskoj posebno u Podravini, Međimurju i Hrvatskom zagorju. Izrađivana debelim lanenim koncem ili vunom ponekad u dvije boje najčešće se može vidjeti na ženskim kamicama. Najvažnije središte čipke na batiće je Lepoglava gdje se izrada čipki proširila među seoskim stanovništvom kao dodatni izvor zarade. Na području Ozlja žene su nekad nosile kape ukrašene starinskom čipkom izrađenom tehnikom prepletanja okomitih niti razapetih na luk. Druge regije Hrvatske također imaju svoje vlastite tradicije izrade čipke, uključujući Lepoglavsku u zagorskoj regiji poznatu po čipki na špulama i otok Hvar poznat po svojoj jedinstvenoj čipki od agave.

4. PAŠKA I LEPOGLAVSKA ČIPKA KAO PREPOZNATLJIVI PRIMJERI ČIPKARSTVA U HRVATSKOJ

Čipka je kao čarolija za koju se vjeruje da su je prije mnogo stoljeća u Hrvatsku donijeli pavlini, specifična je za Lepoglavu i njezinu okolinu. Pavlini su katolički crkveni red. Prvobitno je red bio pustinjački, a kasnije je postao samostanski. Sveti Pavao Tebanski je prvi je pustinjač koji se smatra osnivačem reda. On red nije uspostavio riječju ili pismom već svojim primjerom i načinom života. Pavlini su prilagođavali svoj život i djelovanje potrebama naroda među kojima su živjeli. Gradili su samostane i crkve te otvarali škole, promicali znanost te umjetnost. Pavlini su u Hrvatskoj dijelili sudbinu hrvatskog naroda od 1244. do 1786. godine. Više od pet stoljeća bili su podrška hrvatskom narodu. Umijeće izrade čipke postepeno je prihvaćeno među seoskim stanovništvom i ostalo je tradicija koja nikada nije prekinuta. Lepoglavska čipka je svoj procvat doživjela krajem 19. i početkom 20. stoljeća zahvaljujući Zlati pl.Šufflay koja je prva organizirala izradu čipaka i oplemenila ih narodnim ornamentom. Nakon Prvog svjetskog rata njezin rad je uspješno nastavila Danica Brossler. Preko vladinih institucija poticala je proizvodnju i otvarala tečajeve,

radionice i školu čipkarstva. U tom periodu vještina izrade čipke postaje stalni izvor dodatne zarade jer se čipka prodavala na sajmovima, izložbama i sličnim mjestima. Lepoglavska čipka je osvajala nagrade na svjetskim izložbama: 1937.g. u Parizu osvojila je zlato i broncu 1939.g. u Berlinu. To je bilo razdoblje najvećeg procvata lepoglavskog čipkarstva. Zbog rata škola je prestala s radom, ali su mnoge čipkarice nastavile izrađivati čipku pa se tradicija nije prekinula. U novije vrijeme čipkarstvo se ponovno gospodarski organizira i nudi kao jedinstven i izvorni hrvatski proizvod na domaćem i stranom tržištu. Nakon više od 70 godina zahvaljujući gradu ponovno djeluje Srednja čipkarska škola u Lepoglavi. Višestoljetna tradicija izrade čipke na batiće u lepoglavskom kraju očuvala je jedinstven oblik čipkarstva koji prvenstveno možemo zahvaliti talentu Danice Brossler. Njezin talent slijedi velik broj vrijednih žena čipkarica koje su njezine zamisli pretvorile u gotov proizvod. Lepoglavska čipka upisana je 2009.g. na UNESCO-vu listu nematerijalne baštine. Tehnika izrade Lepoglavske čipke je poznata kao čipka na batiće. Ova tehnika koristi okrugli i tvrdi podložak i parni broj drvenih batića poznatih kao dedeki i bateki. Kroz nacrtani predložak niti se prepliću na način koji reljefno ističe konture svakog motiva. Površina motiva uvijek je izrađena kombinacijom gušćeg i rijedeg pletiva. Kao materijal koriste se laneni i pamučni konac u bijeloj i bež boji. Ornamentika uključuje geometrijske, cvjetne i životinjske motive. Najčešći motivi su stazica, pužić, tulipan, ruža, jaglac, ružin list, listovi raznih stabala, cvijet s peteljkom te listom, bršljan, žir, grozd i loza, djetelina, lav, leptir te razne ptice. Motive je prije više od stotina godina osmislila Danica Brossler jedna od najpoznatijih učiteljica čipkarstva na području Lepoglava. Njene svjetske izložbe potvrđuju njenu izvrsnost u čipkarstvu. Njezine ideje te dizajni i danas žive na čipkama današnjih čipkarica. Samo takva čipka može se nazvati Lepoglavkom čipkom dok su ostale čipke na batiće. Podloga i ispuna mogu biti različitih tipova, poput mrežice, mrežice s petljicom, paučine, sača, sača s listićima, šahovnice, slova k i kose mrežice. Proizvodi koji nastaju ovom tehnikom uključuju tabletiće i podloške okruglog, ovalnog i pravokutnog oblika različitih veličina. Specifičnost Lepoglavske čipke je u načinu izrade batićima jer nigdje u svijetu se ne izrađuje takva čipka.

Širom poznata i cijenjena paška čipka jedinstveno je djelo ručnih radova vrijednih i vještih ruku žena iz Paga. U današnje vrijeme nema obitelji u Pagu koja ne čuva uokvirenu čipku na zidu svoje kuće kako bi je sačuvala i ostavila u nasljeđe djeci i unucima. Priču o podrijetlu paške čipke u gradu Pagu usko vezemo uz lunetu Paške

župne crkve gdje je u plitkom reljefu prikazan paški narod pod okriljem Bogorodice zaštitnice. Djelo kipara iz XV. stoljeća koje se pripisuje se Petru Berčiću suradniku Jurja Dalmationca donosi stiliziran prikaz odjeće posebno naglašavajući žensko oglaavlje. Paška čipka šivala se u samostanu sestara benediktinki gdje su koludrice podučavale štice i djevojčice iz grada izradi čipke. Kolekciju koju sestre benediktinke iz Paga čuvaju i sakupljaju više od 150 godina Ministarstvo kulture RH proglasilo je kulturnim dobrom Hrvatske. Osnivanjem čipkarske škole 1906. godine čipka postaje samostalnim dekorativnim predmetom, tabletić, ukras na crkvenom ruhu, stolnjacima, rupčićima i dijelovima odjeće. Školu je osnovao gradonačelnik Paga Frane Budak. U tom periodu čipka je bila prisutna na mnogim izložbama ručnih radova te je često nagrađivana. Čipkarska škola je kontinuirano radila do Drugog svjetskog rata dok nije 1994. godine ponovno počela s radom u sklopu srednje škole Bartula Kašića. Osim škole važnu ulogu u očuvanju paške čipke ima i Udruga paških čipkarica "Frane Budak". Tradiciju šivanja čipkarice s otoka Paga održale su izrađujući ukrase na svojoj tradicionalnoj odjeći, a kasnije i samostalne ukrasne predmete. Posebnost paške čipke je i u tome što prije nisu postojali nacrti za izradu već su se uzorak i način izrade prenosili s generacije na generaciju usmenom predajom i praktičnim radom. Od 2009. godine vještina izrade čipke u Pagu upisana je na UNESCO-vu reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Paška čipka izrađuje se na tvrdom podlošku sa šablonom već određenog motiva. Predložak i šablona s motivom pričvršćuje se za duguljasti jastuk kako bi si čipkarice olakšale sami proces izrade. Prvo se rade tako zvani štapovi, končani pravci kojima se stvara početna, simetrična mreža. Okmitanje je proces učvršćavanja štapova kako bi se postigla čvrstoća čipke. Središte paške čipke u većini slučajeva je gusto popunjeno i naziva se gusta pogačica. Dintelano je naziv za prijelaz iz jednog kruga motiva u drugi i često je ukrašen rupčićima kružnog oblika. Kolumbarič rijetki je naziv za rijedak dio čipke bez mnogo detalja, osim štapića kojima se gradi čipka do sljedećeg motiva. Motivi sunca su učestali kod paške čipke te se izvode u raznim varijantama, a čipkarice ih iz milja zovu sunašca. Motiv trokuta koji se učestalo pojavljuje dio bio je naziv „mindulice“. Kolumbar je drug naziv za pogačicu, gusto čipkani kružni motiv koji se pojavljuje u ostatku čipke. Najčešće ga okružuje polukružan motiv nalik na presjek limuna po čemu je i dobio ime limunići. Dintel ili dintelano je prisutan u svakom dijelu čipke gdje se motivi povezuju. Rudi kolubarić je motiv cvijeta izveden na različite načine i najčešće okružen polukružnim motivom nalik na kapice po kojima je i dobio ime. Motivi nalik na listove nazivaju se

listacići, često su popunjeni kao i pogačice. Štapići imaju ulogu osiguravanja čipke kako bi svi motivi bili na svojim mjestima kada se čipka odvoji od podloge. Rijetkim detelom se završava paška čipka na čiji kraj se dodaju male petljice ili ročelice.

5.POVIJEST OTOKA HVARA

Otok Hvar smješten u središnjoj Dalmaciji posjeduje bogatu povijest i kulturnu baštinu koja seže od prapovijesti do današnjih dana. Povijest i kultura Hvara održava se u mnogim povijesnim građevinama i spomenicima koje privlače ljude diljem svijeta. Hvar je bio naseljen već od 3500. godine prije Krista. U tom razdoblju razvila se posebna prapovijesna kultura poznata kao Hvarska kultura koja je trajala do 2500. godine prije Krista. Grci su osnovali koloniju Pharos oko 385. godine prije Krista na mjestu današnjeg Staroga Grada. U antici ovaj grad je bio glavno središte otoka i važna trgovačka luka. Arheološki dokazi iz tog razdoblja uključuju brojne artefakte koji svjedoče o bogatom kulturnom i gospodarskom životu. Tijekom srednjeg vijeka Hvar je bio pod vlašću različitih sila uključujući bizantske careve, hrvatsko-ugarske kraljeve i mletačke duždeve. Hvar zatim u 13. stoljeću dolazi pod mletačku vlast što označava početak ekonomskog i kulturnog razvoja. Grad postaje važno središte pomorstva i trgovine, a njegov strateški položaj čini ga ključnim za kontrolu Jadranskog mora. Krajem 14. i početkom 15. stoljeća Hvar je bio dio hrvatsko-ugarske države, ali je ubrzo ponovno pao pod mletačku vlast. Godine 1510. izbila je pobuna koja je bila dokaz nezadovoljstva lokalnog stanovništva prema mletačkoj vlasti i njihovom upravljanju. Iako pobuna nije usporila gospodarski napredak Hvara ostavila je dubok trag. Godine 1571. Hvar je napala turska flota tako što su spalili grad i nanijeli veliku štetu. Nakon ovog napada uslijedio je niz nesreća uključujući kugu 1572. godine i eksploziju tvrđave 1579. godine. Unatoč svim nesrećama Hvar se oporavio i nastavio rasti kao važno središte pomorstva i trgovinu. Mletačka Republika tada je ulagala u izgradnju nove infrastrukture zbog čega Hvar postaje jedna od ključnih luka mletačke flote na Jadranu. Nakon propasti Mletačke Republike Hvar dolazi pod austrijsku vlast 1797. godine. Kratko vrijeme bio je pod francuskom upravom, a u 19. stoljeću Hvar je postao dio Kraljevine Jugoslavije, tijekom Drugog svjetskog rata otok je bio pod talijanskom i njemačkom okupacijom. Nakon rata Hvar doživljava značajan infrastrukturni razvoj. Tijekom perioda od 1945.-1991. otok je doživio infrastrukturni razvoj i modernizaciju. U Domovinskom ratu Hvar nije direktno stradao, ali je bio važan smještaj za izbjeglice iz ratom pogođenih područja. Nakon rata Hvar se počinje

razvijati kao popularno turističko odredište. Hvar je danas poznat po svojim povijesnim građevinama koje svjedoče o bogatoj prošlosti otoka. Pjaca je najveći trg u Dalmaciji, izvorno uvala koja je kroz stoljeća zasipavana. Danas je središnje mjesto okupljanja stanovnika i turista. Gradska tvrđava sagrađena je nakon 1278. godine i pruža spektakularan pogled na grad i okolicu. Knežev dvor izgrađen je u 14. stoljeću i služio je kao administrativno i sudsko središte, a danas je značajan povijesni spomenik. Hvarska loža prvi put je spomenuta 1289. godine, a u današnjem obliku sagrađena je početkom 17. stoljeća. Kroz povijest je služila kao mjesto okupljanja lokalne vlasti. Arsenal je prvotno sagrađen u 13. stoljeću, a obnavljan nakon 1571. godine. Na drugom katu nalazi se jedno od najstarijih javnih kazališta u Europi izgrađeno 1612. godine. Hvarska katedrala čija je gradnja započeta u 13. stoljeću obnavljana je kroz stoljeća, a današnji oblik datira iz 17. stoljeća, a označava središnje mjesto vjerskog života na otoku. Crkva sv. Marka je bivša crkva dominikanskog samostana iz 14. stoljeća, a danas je lapidarij i arheološka zbirka koja čuva brojne artefakte iz povijesti otoka. Jedan od znamenitih objekata na Hvaru su samostan i crkva benediktinki koji su smješteni u najstarijem dijelu grada poznatom kao Groda koja se nalazi ispod gradske tvrđave Fortice.

5.1. BENEDIKTINCI

Načelo "Ora et labora" koje potječe od reda benediktinaca oblikovalo je Europu promičući evanđelje, književnost, unapređujući poljoprivredu i obrtništvo. Pravila benediktinaca definirala su ideal monaškog života. Iako oba reda benediktinaca muški i ženski slijede ista pravila koncept zatvorenog prostora primjenjuje se samo na ženske članice. Opće je uvjerenje da su pravila benediktinaca među najstrožima, ali sestre se ne bi složile jer postoje i stroži nalozi poput Karmelićana i Klarisa. Početni razvoj reda je poremetila invazija Langobarda, ali su doživjeli procvat u karolinškom razdoblju kada su postali ključni u obnovi crkve i kulture. U ranim stoljećima su bili misionari u pokrštavanju germanskih i drugih naroda. Benediktinci su značajno doprinjeli europskoj kulturi širenjem obrazovanja, znanosti i književnosti svojim prijepisima knjiga i znanstvenicima, te napretku poljoprivrede i obrtništva. Prvotno su samostani djelovali samostalno, a tek kasnije su se organizirali u kongregacije. Iz Benediktova reda su proizašle reformirane grane: cisterciti, kamaldoljani, kartuzijanci, trapisti i druge. Benediktinsku žensku granu prema predaji osnovala je Skolastika, Benediktova sestra. U mnogim dijelovima Europe i Amerike danas postoji oko 300 muških i ženskih

benediktinskih samostana. Prvi benediktinski samostani na našim prostorima su u Istri i datiraju još iz 6. stoljeća. Opat Martin je bio prvi papin izaslanik Hrvatima.

Benediktinci su povezani s najstarijim hrvatskim spomenicima kao što su: povelja kneza Trpimira i Bašćanska ploča. Do 11. stoljeća benediktinci su uglavnom dolazili u naše krajeve iz franačkih samostana, a kasnije su ih osnivali domaći redovnici i redovnice.

5.2. BENEDIKTINSKI SAMOSTAN U HVARU

Pravna osnova samostana datira iz 1530. godine. Oko 1590. godine započela je druga faza izgradnje u Golubinićevoj kući smještenoj između crkava sv. Ivana i sv. Duha s posvetom sv. Ivanu. Benediktinski samostan je na tom mjestu prisutan od 1664. godine. Nalazi se u gotičko-renesansnoj kući koja je pripadala obitelji pjesnika Hanibala Lucića. Julija koja je bila član obitelji Hanibal-Lucić ostavila je kuću benediktincima 1591. godine što je obilježeno obiteljskim grbom na portalu samostanske crkve. Izgradnja i preuređenja pod titularom sv. Antuna započeli su 1622. godine. Iako su po datumu izgradnje relativno noviji od nekih drugih spomenika grada Hvara benediktinci su već proslavili 350 godina postojanja samostana. To je značajna obljetnica za ovaj kompleks koji uključuje kuću s velikim dvorištem i vrtom te skladne, dobro očuvane crkve sv. Ivana Krstitelja i sv. Antuna Opata. Samostan s gotovo 150 godina turističke tradicije postao je prepoznatljiv po svojoj čipki izrađenoj od niti agave koja se spominje u mnogim turističkim vodičima i internetskim portalima. Za Hvarane, samostan i sestre benediktinke imaju mnogo dublje značenje. Ovaj samostan predstavlja vitalni dio života grada. Posebno je značajan za djecu i autentične stanovnike Hvara koji su s benediktinkama u svakodnevnom kontaktu. Suvremeni kompleks samostana sastoji se od samostana, crkve baroknog stila i muzeja posvećenog Hanibalu Luciću. Muzej sadrži bogatu zbirku vrijednih slika, radova venecijanskih i dubrovačkih umjetnika, kao i crkvenog srebrnog posuđa. U najstarijem dijelu samostana, izvorna kuća Hanibala Lucića sačuvala je zdenac i kameni pločnik. Iako je najmlađi među osam postojećih samostana na obali, samostan u Hvaru ima izuzetno vrijednu kulturnu i vjersku baštinu. Među njima je i Muzej "Hanibal Lucić" koji nudi pažljivo odabrana sakralna umjetnička djela i predmete. Muzej je otvoren za javnost 1986. godine i renoviran 1991.g.. Posebno vrijedno blago zbirke je hvarska čipka koja je prepoznata kao nematerijalno kulturno dobro i uvrštena na UNESCO-ovu listu. Ono što ovaj

samostan čini posebno zanimljivim je čipka od agave koju redovnice izrađuju već više od stoljeća.

5.3. ŠKOLA ČIPKARSTVA SESTRI BENEDIKTINKI

Hvar se ponosi činjenicom da je već u 15. stoljeću imao općinskog učitelja javne škole. Sve do 19. stoljeća ta je općinska škola bila namijenjena isključivo dječacima. Odlukom austrijske vlade sa sjedištem u Zadru 1820. godine naloženo je osnivanje ženskih škola diljem provincije. Temeljem te odluke hvarska općinska uprava je donijela odluku o osnivanju niže ženske škole kod sestara benediktinki. Škola koja je počela s radom 1846. godine bila je smještena u starom parlatoriju samostana. Većinom su to bile djevojčice iz težačkih, ribarskih i obrtničkih obitelji. Učiteljice su morale biti kvalificirane za rad s djevojčicama i morale su imati odgovarajuće obrazovanje. Predmeti koji su se poučavali bili su vjeronauk, čitanje, pisanje, računanje, osnove kaligrafije i ručni rad, odnosno tzv. "ženske poslove". Škola je djelovala u samostanu sve do 1886. godine. U prošlosti su djevojčice odlazile na nauk kod sestara benediktinki, a danas ih posjećuju prijatelji, rođaci i susjedi. Ovim posjetima pružaju podršku, utjehu i priliku za razmjenu iskustava vezanih za šivanje, izradu čipke i druge ručne radove. Samostan služi kao mjesto za jutarnje mise i molitve za preminule. Sestre benediktinke su u prošlosti preuzimale ulogu majki u prvim jaslicama grada što je donosilo radost djeci i korist njihovim roditeljima. One su neodvojivi dio kulturne baštine i suvremenog života Hvara, čineći sastavni dio identiteta ovog grada, otoka i šire regije. Benediktinke su kroz povijest bile poznate kao izuzetno vješte čipkarice. Sredinom 19. stoljeća počele su izrađivati i čipke od agavinih niti. Tada su usavršile tehniku dobivanja niti od agave i njegovale izradu ove jedinstvene čipke po kojoj je samostan postao poznat u zemlji i inozemstvu. Njihov trud i vještina u izradi ovih umjetničkih djela prepoznati su širom svijeta. Časne sestre u samostanu gdje je djelovala ženska škola nisu podučavale samo izradu čipke već i razne vrste ručnog rada. Iako je danas sačuvano vrlo malo primjeraka agavine čipke iz tog razdoblja postoje dokazi da se čipka izrađivala i izvan samostana sve do prve polovice 20. stoljeća. Zatvaranjem konvikta u samostanu početkom 20. stoljeća prestalo je prenošenje vještina prerade agavinih niti i izrade čipke na učenice. Ova jedinstvena čipka ostala je ekskluzivni proizvod časnih sestara benediktinki u Hvaru koje su zaslužne za njen nastanak, ali i očuvanje iste. Kroz školu, ali i nakon njenog zatvaranja benediktinke su najzaslužnije za očuvanje ove izvanredne vrste nematerijalne kulturne baštine. Čipka od

agave danas se smatra izuzetno važnim dijelom kulturne baštine Hvara te glavnim simbolom vještine i predanosti ovih redovnica.

6.AGAVA

Agava je višegodišnja biljka koja pretežno raste u Meksiku odakle se proširila na južni dio Sjeverne Amerike kao i na središnja i tropska područja Južne Amerike. Iako se često zamjenjuje s kaktusima agava pripada porodici mesnatica, a vrsta je tropskih amarilida (liljana). Ime potječe od grčke riječi "Agavos", što znači uzvišen ili slavan. Agava se prvi put u Europi pojavljuje u 16. stoljeću kada su je mornari donijeli u Španjolsku iz Južne Amerike. Na hrvatskom priobalju, posebice u srednjoj i južnoj Dalmaciji agava uspijeva na kamenjarima i siromašnom tlu. Prosječni životni vijek agave je oko 30 godina, no pojedine biljke mogu živjeti i dvostruko duže. Listovi agave su zelenoplave boje, formirani u prizemnoj rozeti, a dosežu duljinu do dva metra. Listovi su debeli, obrubljeni bodljama s velikim trnom na vrhu. Biljka može narasti do četiri metra u širinu i do dva i pol metra u visinu. Cvjetovi agave su brojni, mali i žuti, skupljeni u gusti cvat koji traje dva do tri mjeseca. Nakon cvatnje, agava umire no uz matičnu biljku stalno nastaju nove biljke što joj omogućava kontinuirano širenje. Agava sakuplja energiju kroz dugo razdoblje, da bi nakon minimalno osam do deset godina ovisno o klimatskim uvjetima stvorila uspravnu stabljiku visoku osam do devet metara. Zahvaljujući sposobnosti pohranjivanja vode u listovima i zadebljanim dijelovima stabljike agava može preživjeti velike suše. Biljka je iskoristiva na više načina. Koristi se za proizvodnju alkoholnog pića mezcal, koje je slično tequili, a dobiva se kuhanjem i destilacijom agave. Njen nektar služi kao prirodni zaslađivač dok se od sjemenki proizvodi brašno za izradu tjestenina za juhu. Od listova se dobivaju vlakna za izradu platna, a svježije istucani listovi koriste se za obloge za rane i opekotine.

6.1. IZRADA NITI AGAVE

Izrada čipke od agave je zahtjevan i mukotrpan proces. Svježi listovi agave koji su stariji od tri godine obrađuju se tako da se uklone bodlje, skine kožica i izvuku vlakna/niti, tanke i čvrste (iz sredine) s kojih je potrebno ukloniti mesnato tkivo. Vlakna se potom ispiru u vodi i sapunici, suše se, a kada su suha, noktima se sastruže preostalo mesnato tkivo kako bi se dobila potpuno čista nit. Nakon obrade niti su bijele i prilično tanke, određene čvrstoće i duljine oko jednog metra. Hvarske benediktinke čipku izrađuju za vrijeme južnog i vlažnog vjetra jer bura napinje i kida nježne niti agave.

7. IZRADA HVARSTE ČIPKE

Godine 2009., hvarska čipka našla se na UNESCO-vu reprezentativnu listu nematerijalne svjetske baštine. Tradicija izrade čipke od agave potječe iz druge polovice 19. stoljeća. Lokalni pomorci donijeli su primjerak čipke s Tenerifa na Kanarskim otocima, koji su hvarske benediktinke temeljito proučile te izradile jedinstvenu hvarsku čipku od agave. U Hrvatskoj čipku od agave izrađuju jedino redovnice u benediktinskom samostanu u gradu Hvaru. Tehniku vezivanja “nevidljivih” čvorova naučile su od hvarskih ribara. Na Hvaru se agava prerađivala za izradu vlakana za konope i mreže, a pretpostavlja se i za čipku iako nema pisanih dokaza. Ljepota te čipke leži u činjenici da nema predložka ili nacрта već je rezultat mašte, vještine i umjetničkog talenta svake čipkarice kao i njihove ljubavi i strpljenja. Svaka je čipka jedinstvena, što joj daje posebnu vrijednost. Motivi su uglavnom puni sunca, cvjetni, vedri i raskošni. Hvarska čipka, poznata i kao Sunčana čipka, izrađuje se posebnom tehnikom iglom. Tri su poznate metode izrade čipke od agave: “Tenerifa” – rad s malom šivaćom iglom na kartonu; “Tenerifa s mreškanjem u krugu” – kombinacija male šivaće igle i metalne igle za mrežu. Zatim sljedeća tehnika koja se naziva “Vezenje tankom iglom za mrežu”. Razni bodovi veza na razapetoj mreži uz pomoć male šivaće igle. Ime čipke dolazi od izgleda motiva koji podsjeća na sunčeve zrake. Namjena ove čipke bila je ukrasna. Čipka se koristila za ukrašavanje postelnog rublja, košulja, rupčića, marama za glavu i ramena, a služila je i kao ukras na oltarnim pokrivačima i misnim košuljama. Čipka se ne pere niti pegla, a čuva se pod staklom radi potpune zaštite. Također se može uokviriti što mnogi mještani grada Hvara i okolice čine ako imaju primjerak u svom kućanstvu.



Slika 1., *Benediktinke izrađuju hvarsku čipku*

7.1. HVARSKA ČIPKA DANAS

Hvarska čipka danas nije samo turistička atrakcija već i važan dio kulturnog identiteta otoka Hvara. Čuva se u samostanu benediktinki u Hvaru. Samostan je postao središte očuvanja i promicanja tradicije izrade čipke od agave. Časne sestre nastavljaju proizvoditi čipku koristeći iste tehnike koje su prenesene kroz generacije osiguravajući da se ova umjetnost ne izgubi. Čipka danas također služi kao vrijedan suvenir, ali i kao dekorativni element u domaćinstvima i javnim prostorima. Koristi se u raznim ceremonijalnim i kulturnim događajima na otoku. Njezina delikatna i prepoznatljiva tekstura čini je popularnim izborom za ukrašavanje oltara u crkvama i drugih sakralnih objekata. Hvarska čipka je priznata i izvan granica Hrvatske. UNESCO-vo priznanje je potvrdilo njezinu vrijednost i značaj na globalnoj razini, čime je pridonijelo većoj prepoznatljivosti i očuvanju ove umjetnosti. Osim UNESCO-vog priznanja, hvarska čipka je dobila brojne nagrade i priznanja na međunarodnim izložbama i sajmovima

8. SUVREMENA INTERPRETACIJA ČIPKE U LIKOVNOJ UMJETNOSTI I DIZAJNU

Čipka koja se kroz stoljeća koristila kao simbol bogatstva i profinjenosti i danas pronalazi svoje mjesto u likovnoj umjetnosti i dizajnu. Premda je izvorno povezana s tekstilom i modom, suvremeni umjetnici i dizajneri reinterpetiraju čipku na nove i inovativne načine tako što šire njezinu upotrebu u različitim medijima i kontekstima. U likovnoj umjetnosti čipka se često koristi kao inspiracija za složene i detaljne radove koji istražuju teme poput tradicije, identiteta i kulturne baštine. Jedan od poznatih primjera je rad kanadske umjetnice Cal Lane koja koristi čipkaste uzorke kako bi izrezbarila detaljne i razne motive u metalnim predmetima poput lopata, kanti za naftu i automobilskih dijelova. Njezin rad stvara kontrast između grubog industrijskog materijala iz svakodnevne upotrebe i nježnih te delikatnih uzoraka čime se prispituju tradicionalne uloge, ali i granice između ženskog i muškog rada. Umjetnica stvara nježnost u najgrubljim materijalima i oblicima oruđa i alata. Još jedna umjetnica se ističe sa uporabom motiva čipke u svojim uličnim muralima, a njeno umjetničko ime je NeSpoon. Dolazi iz poljske i njena najveća ljubav su murali, keramika te grafiti. Zanimljivim tehnikama prikazuje nježnost čipke. Koristi keramičke pločice i sprejanje šablona kako bi ukasila zidove gradova diljem svijeta svojim prepoznatljivim uzorcima koji prizivaju osjećaj povijesti i zajedništva. Njezin rad povezuje prošlost i sadašnjost sa tradicijom i suvremenosti. U području dizajna čipka se također reinterpetira na različite načine. Modni dizajneri često koriste čipku kako bi dodali profinjenost i eleganciju svojim kreacijama. Na primjer poznati dizajneri poput Alexandra McQueena i Elie Saaba koriste čipku u svojim kolekcijama stvarajući luksuzne haljine koje kombiniraju tradicionalne tehnike s modernim krojevima i materijalima. U industrijskom dizajnu čipka inspirira ne samo estetiku već i strukturu proizvoda. Čipka se također pojavljuje u suvremenoj arhitekturi i dizajnu interijera. Arhitekti i dizajneri interijera često koriste čipkaste uzorke kao inspiraciju za fasade, pregrade i dekorativne elemente. Takvi uzorci dodaju vizualni interes i teksturu prostoru, a istovremeno omogućuju prolaz svjetlosti i zraka. Sličan primjer može se naći u interijerima dizajniranima od strane španjolskog studija Patricia Urquiola. U njezinom dizajnu za Mandarin Oriental Hotel u Barceloni, Urquiola koristi čipkaste uzorke na metalnim pregradama i svjetiljkama stvarajući sofisticirani i luksuzni ambijent koji kombinira tradicionalne motive s modernim rješenjima. Suvremena interpretacija čipke u likovnoj umjetnosti i dizajnu pokazuje kako ovaj tradicionalni element može biti transformiran i prilagođen različitim

kontekstima i medijima. Umjetnici i dizajneri širom svijeta koriste čipku kako bi stvorili radove koji su istovremeno vizualno privlačni i bogati značenjem povezujući prošlost i sadašnjost na inovativne načine. Bilo da se koristi u metalnim skulpturama, modnim kolekcijama ili arhitektonskim detaljima čipka i dalje fascinira i inspirira dokazujući svoju bezvremensku ljepotu i privlačnost.

9. EKSPERIMENTALNI DIO

Tijekom izrade likovnih radova korištena je aplikacija za digitalnu ilustraciju i crtanje po nazivu „Sketchbook“. Izrada radova odvijala se brzo i efikasno zahvaljujući jednostavnosti korištenja i širokim spektrom alata koji su mogući na različitim uređajima. Korisničko sučelje omogućuje potpunu koncentraciju na kreativnost bez nepotrebnih distrakcija. Aplikacija nudi bogat set alata za crtanje, uključujući različite vrste četkica, olovaka i markera. Svaki alat je prilagodljiv, omogućujući detaljne prilagodbe poput opaciteta, veličine i boje. Osim toga aplikacija nudi i alat za crtanje simetričnih dizajna vođenje perspektivni crteža što je znatno olakšalo stvaranje dizajna čipki. Aplikacija se koristi u razne svrhe, no pretežno za ilustracije, skiciranje, dizajn i učenje te podučavanje. U većini radova korišten je samo jedan sloj na kojem bi se izrađivali detalji čipke. Crtanje bi krenulo iz središta čipke ili od glavnog motiva pa bi se čipka gradila do vanjskih rubova slojevito kao što bi to radile i čipkarice na tradicionalan način. Digitalne ilustracije rađene su najčešće markerima crne boje raznih debljina, čime se postigla sličnost sa tradicionalnim primjercima gdje se čipka povezuje većim brojem niti.

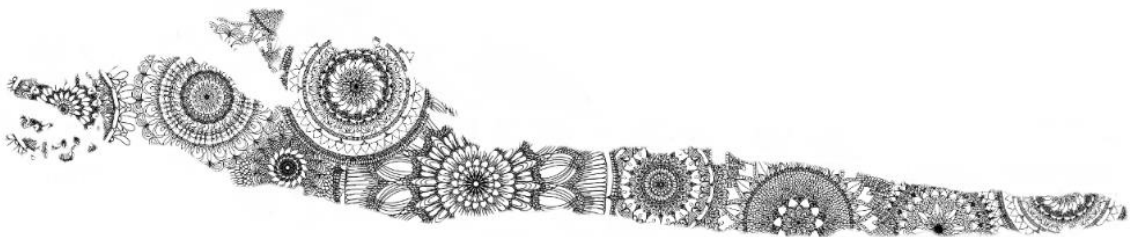
9.1. METODIKA RADA

Hvarska čipka zahtjeva kreativnost i improvizaciju i to je ono što umjetnicima koji ju koriste kao inspiraciju dozvoljava neograničenu slobodu u interpretaciji. Svojim motivima prikazuju ljepotu mediteranskog okruženja i tradiciju otoka. Čipka kao takva cijenjena je jedinstvena umjetnička forma koja predstavlja marljivost. Hvarska čipka poslužila je kao bogat izvor inspiracije za suvremena likovna djela na više načina. Tekstura hvarske čipke poslužila je kao orijentir u samim počecima stvaranja likovnih rješenja, definirala je prostornu orijentaciju te su likovna rješenja dvodimenzionalna. Dvodimenzionalnost usprkos formatu nije smetnula želju za dodirima i istraživanjem jer je čipka kao takva djelo koje traži pozornost promatrača. Osim u primjenama likovnih rješenja na uporabnim predmetima gdje je njen potencijal u potpunosti ispunjen. Motivi

prirode mogu se prenjeti na različite umjetničke forme, posebice u apstraktnim djelima koji mogu pobuditi prirodnu ljepotu otoka. Mogućnost prilagodbe čipke kao motiva je neograničena i to je ono što ju čini posebnom. Kada se uzorak čipke koristi u modernim materijalima poput stakla ili metala stvara se tradicionalna estetika. Čipka svojom prisutnošću dodaje posebnost samog likovnog djela ili dizajna u kojem se koristi. Kroz reinterpretaciju i upotrebu ove tradicionalne umjetničke forme u suvremeni kontekst stvorili su se radovi koji su istovremeno inovativni i ukorijenjeni u našoj kulturnoj baštini. Količina detalja u originalnim primjercima hvarske čipke bila je neizostavan dio u stvaranju suvremenih likovnih rješenja. Najveći utjecaj imala je tradicija izrade čipke koja se na prvu ne uklapa uz nešto suvremeno no kroz suvremene medije istraženi su novi načine prezentacije. Stvoreni su radovi koji su istovremeno inovativni i duboko kroz tradiciju.

10. REZULTATI RADA

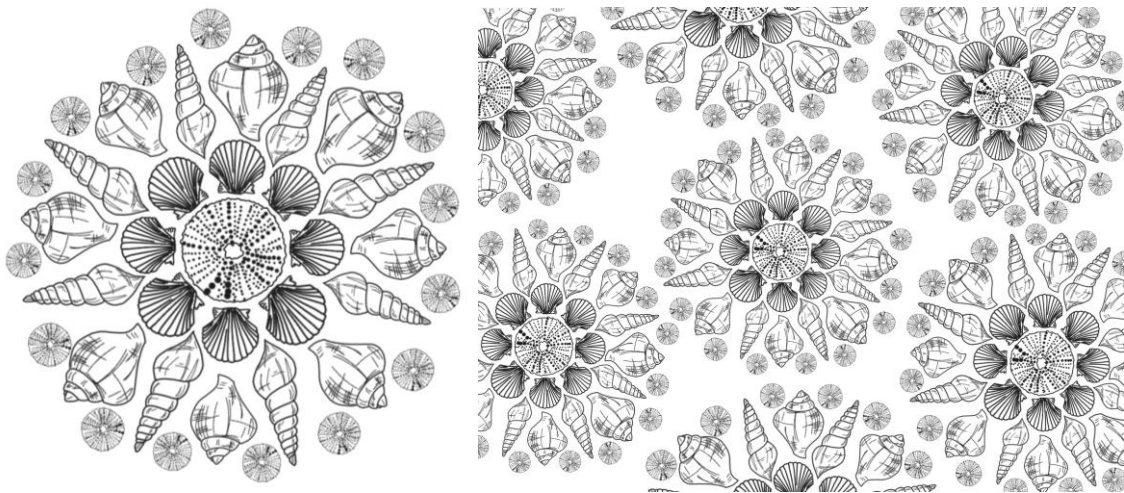
Kroz rezultate rada najbolje će se protumačiti suvremena interpretacija čipke te kako je ostvarena kroz razna likovna rješenja.



Slika 2., *Likovno rješenje „Čipka otoka Hvara“*

Gore navedeni likovni rad izrađen je digitalno u aplikaciji Sketchbook koja je gore opisana. Tehnikom kolaža ukomponirano je deset interpretacija hvarske čipke tako što se međusobno preklapaju i popunjavaju zadani prostor. Likovni rad prikazuje oblik otoka Hvara i Paklene otoke na apstraktan način. Uravnoteženost u ovom radu postignuta je kombiniranjem različitih veličina čipki. Otok Hvar prirodno je u vodoravnom položaju kada gledamo karte, te se to dodatno htjelo prikazati postavljanjem crteža u vodoravan položaj, a kako bi se dodatno naglasila plošnost čipke kao premeda tijekom izrade likovnog rada nisu prikazane sijene. Kako bi se postigao

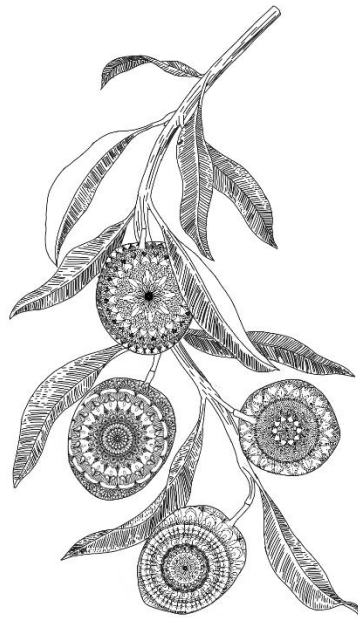
kontrast izduženosti otoka korišteni su kružni motivi čipke. Likovni rad doima se dinamičnim zbog preklapanja prikaza čipke čije su linije različite debljine prikazujući ispunjene i prostorno prazne motive. Kroz prikaz čipke vidljivo je da se svaka linija spaja s drugom. Jedino mjesto gdje dolazi do njihovih preklapanja je kod spajanja motiva u oblik otoka. Češće su korištene zakrivljene i oble linije kojima se naznačuje kružnost. Teksture nisu prikazane s ciljem dvodimenzionalnosti, a iz istog razloga nisu vidljive niti obrisne linije. Zbog stiliziranog prikaza korištena je crna boja, samim time postignut je komplimentarni kontrast. U samom procesu izrade rada i dijelovima nisu postignute perspektive, no kada gledamo likovni rad kao cjelinu uočavamo ptičju perspektivu kroz prikaz otoka Hvara.



Slika 3., *Likovno rješenje „Čipka mora”*, Slika 4., *Likovno rješenje uzorak*

Morski motivi bili su neizostavan motiv u izradi likovnih rješenja ove tematike. Oba likovna rješenja izrađena su digitalno u aplikaciji „Sketchbook” markerom različitih debljina. Prvi rad kružnog je oblika u kojem se radijalno nižu stilizirani motivi morkih školjaka. Prilikom crtanja cilj je bio zadržati tradicionalan oblik čipke i nizanja motiva. Uravnoteženost je postignuta simetrično postavljenim školjama kroz cijelu sliku. Dominantno usmjerenje je centralno što dodatno naglašava motiv ježinca u središtu. Svaki motiv ima istaknute detalje kako bih se postigla dinamičnost slike kada ju promatrač gleda. Količina detalja smanjena je i debljinom linije ublažena kako dolazimo do rubova same čipke. Tradicionalne čipke u većini slučajeva zatvorene su kako se niti na rubovima ne bi rasparale, ali u ovom slučaju motivi nisu vezani niti na bilo koji način spojeni stoga se čipka doima otvorenom i prozračnom. Volumen je u ovim radovima prikazan detaljima umjesto sjenama. Kada govorimo o ritmu, vidljiv je u oba primjera. U prvom je postignut pravilnim nizanjem motiva u kružnu formu, a u

drugom primjeru dinamika je dodatno naglašena ponavljanjem samog primjera čipke u složen cjelinu u kojoj nedostaje ravnoteže u međusobnom odnosu čipki. Linije su u oba primjera različitih debljina i gustoća. U nekoliko slučajeva nizane paralelno, no u većini nasumičnim redosljedom kao i kod stvarnih školjaka tvoreći teksturu. Obrisna linija školjaka deblja je kako bi naglasila oblik motiva. Boje nisu korištene kao ni u prethodnom likovnom rješenju, no pristup je kontrast crnog markera i bijele pozadine. Kod prvog rada vidljivo je jedno očište zbog jednog centralnog motiva, a kod drugog rada imamo ih više. Tekstura je prikazana kroz različitu gustoću strukturnih linija unutar motiva. Kombinirane su crte i točke kao grafički elementi, umjesto tonkog sjenčanja koje je češće u slikarskom pristupu.



Slika 5., *Likovno rješenje „Maslinova grana“*

Likovno rješenje u ovom slučaju prikazuje maslinovu granu čije plodove zamjenjuju prikazi čipke. Likovno rješenje napravljeno je markerom u aplikaciji „Sketchbook“. Tema rada je maslinova grana koja objedinjuje hvarsku čipku i motive mediterana u jedno. Kompozicija slike je okomita s asimetričnim rasporedom oblika koji prate prirodan rast grane. Dinamičnost je prisutna kroz različite smjerove u kojima listovi i plodovi rastu, dok je kompozicija otvorena jer se grana proteže izvan okvira slike. Unatoč plošnosti rada, ravnoteža je postignuta rasporedom elemenata koji vizualno balansiraju cijelu kompoziciju. Linije su ključni element ovog rada većinom su valovite na listovima i plodovima, te ravne na granama. Paralelno nanizane linije stvaraju uzorak

i teksturu, što se posebno vidi na plodovima. Tekstura je detaljna i površinska, s gustim linijama koje stvaraju iluziju različitih površina. Budući da je rad crno-bijeli boja nije prisutna, ali različite gustoće linija stvaraju iluziju sjenki i tonova. Perspektiva nije linearna već se rad više fokusira na detalje nego na prostornu dubinu s prikazom iz frontalne perspektive bez visinske razlike.

10.1. PRIMJENA LIKOVNIH RJEŠENJA

Na niže navedenim primjerima (slika 6. i slika 7.) prikazni su reprezentativni motivi otoka Hvara koji bi se otisnuli u tehnici digitalnog tiska kao promotivni materijal u suvenirnicama grada Hvara. Slika 6. sadrži majicu s tiskom imena otoka u čijem prvom slovu se nalazi digitalna ilustracija otoka, uređen čipkama koji smo mogli vidjeti prije u završnom radu, a u pozadini imena jedan od digitalnih radova čipke. Slika 7. prikazuje odjevni predmet s tiskom digitalnog rada stilizirane čipke otoka Hvara.



Slika 6. i slika 7., *Primjena likovnih rješenja na odjevni predmete*

Osim na odjevne predmete, digitalni radovi su primijenjeni na uporabne predmete kao što su brošure restorana ili kućna tekstiliju.



Slika 8. i slika 9., *Primjena likovnog rješenja na uporabnim predmetima*

. Slika 8. prikazuje brošuru imaginarnog restorana po imenu „Maslina“ uz čije ime je uklopljena ilustracija masline čiji plodovi predstavljaju stilizirane prikaze čipke.

Na taj način objedinjen je turizam otoka, čipka i maslina kao prepoznatljivi motiv Dalmacije i otoka. Slika 9. prikazuje tisak istog motiva kao i na slici 8., ali motivi ovog puta dolaze više do izražaja zbog većeg prikaza i samog uporabnog predmeta. Uporaba je zamišljena u javnosti kao dekoracija na jastucima i tekstilnim sjedećim garniturama hvarskih barova i restorana.

11. ZAKLJUČAK

Kroz rad detaljno je istražena suvremena interpretacija hvarske čipke tako što je analizirana njena povijest, tehnika izrade, njen kulturni značaj unutar hrvatskog konteksta te su zatim svi ti elementi uklopljeni u likovna rješenja. Hvarska čipka uz lepoglavsku i pašku predstavlja izniman primjer hrvatske nematerijalne baštine. Važnost benediktinki naglašena je kako bi se prikazala njihova kreativnost, marljivost i upornost kao poticaj mlađim generacijama za održavanje ljubavi prema kulturnoj baštini koja se vješto u klapa u suvremeni svijet u kojem živimo. Neizostavan dio ovog rada je i povijest otoka i otočana koja nam je otkrila tko i što stoji iza jednog primjerka hvarske čipke. Kako bi ujedinili svi, gore navedeni segmenati, izrađeni su likovna rješenja kojima se potvrđuje sinteza povijesti i današnjice. Time je dokazano da sve novo stvoreno i osmišljeno uvijek seže u prošlost za inspiracijom. To se ovim radom postiglo jer se pogled usmjerio prema našoj kulturnoj baštini otoka Hvara. Mogućnost prilagodbe čipke na moderne materijale poput stakla, metala i raznih drugih omogućila je stvaranje radova koji su inovativni, ali istovremeno ukorijenjeni u kulturnoj baštini. Njena primjena u modernim dizajnerskim kontekstima svjedoči o trajnoj relevantnosti tradicionalnih vještina u suvremenom vizualnom izrazu te se kroz suvremene interpretacije zadržava se ljepota tradicije i moderni izričaj.

12. LITERATURA

1. Božo Biškupić, Čipkarstvo u Hrvatskoj
<https://min-kulture.gov.hr/unesco-16291/dogadjanja/cipkarstvo-u-hrvatskoj-16540/16540>
2. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Hrvatska enciklopedija, Čipka
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/cipka>
3. Pag Bebic, Youtube izvori- Paška čipka dio II
https://www.youtube.com/watch?v=7YRIr8N7yg&ab_channel=PagBebic
4. Vidoslav Barac, Čipkarstvo u Hrvatskoj
<https://min-kulture.gov.hr/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/cipkarstvo-u-hrvatskoj-16452/16452>
5. Turistička agencija Perla Pag, Paška čipka-prepoznatljivi brend grada Paga
<https://www.perla-pag.hr/index.php/hr/tradicija-i-kultura/paska-cipka-prepoznatljivi-brend-grad-paga>
6. Zadruga lepoglavske čipke, Povijest čipke
<http://www.lepoglavska-cipka.hr/o-lepoglavskoj-cipki/>
7. Grad Lepoglava, Povijest pavlina
<https://www.lepoglava.hr/povijest-pavlina/>
8. Tamara Breković, Čipkarica Karmen Dubovečak otkrila: Kako se radi i zašto je lepoglavska čipka posebna?, 14.9.2023.
<https://www.varazdinske-vijesti.hr/drustvo/kako-se-radi-i-zasto-je-lepoglavska-cipka-osebna-74127>
9. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Hrvatska enciklopedija, Luneta
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/luneta>
10. Grad Hvar, službene gradske stranice, Povijest i Kulturna baština
<https://www.hvar.hr/portal/o-hvaru/povijest-i-kulturna-bastina/>
11. Nepoznat autor, Hvar
<https://vitabenedicta.com/monasteries/hvar>
12. Turistička zajednica grad Staroga Grada, Čipka od agave
<https://www.visit-stari-grad.com/hr/sto-vidjeti/unesco-bastina/cipka-od-agave/>
13. Benediktinke Svete Marije, Benediktinke sv. Ivana Krstitelja i Antuna opata-Hvar
<https://benediktinke-zadar.com/benediktinski-red/hrvatska/benediktinke-sv.-ivana-krstitelja-i-antuna-opata-hvar>
14. Nepoznat autor, Samostan benediktinki i crkva sv. Antuna opata

<https://www.hvarheritage.com/hr/cultural-heritage/benedictines>

15. Nepoznati autor, Hvar – benediktinski samostan Sv. Ivana i Sv. Antuna.

<https://www.topohvar.at/topo/orte/hv/hv-ca-04-1/>

16. Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža

<https://www.enciklopedija.hr/clanak/benediktinci>

17. Michael Jukic, Hrvatska baština- hrvatsko čipkarstvo

<https://hu-benedikt.hr/2020/08/hrvatska-bastina-hrvatsko-cipkarstvo-3/>

18. Nepoznati autor, Agava biljka: Za što se koristi i kako se uzgaja?

<https://www.jabuka.tv/agava-biljka-za-sto-se-koristi-i-kako-se-uzgaja-agava-biljka/>

19. Talijanska škola mode i dizajna, Upoznavanje s hvarskom čipkom od agave uvrštenom na UNESCO-vu listu nematerijalne svjetske baštine

<https://callegari.hr/blog/iz-ucionice/upoznavanje-s-hvarskom-cipkom-od-agave-uvrstenom-na-unesco-vu-listu-nematerijalne-svjetske-bastine/>

20. Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Narodna nošnja

<https://www.enciklopedija.hr/clanak/narodna-nosnja>

21. Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Narodna nošnja

<https://www.plantea.com.hr/agava/>

22. Hrvatska turistička zajednica, Čipkanje i vjerovanje, čipka od agave hvarskih benediktinki

<https://artsandculture.google.com/story/XAXhJue9OB4WJw?hl=hr>

<https://www.turistickeprice.hr/hvarske-price-jedinstvena-cipka-od-agavinih-niti-hvarskih-benediktinki/>

23. Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža

<https://www.enciklopedija.hr/clanak/agava>

24. Josip Portada, Cvijet kamena: priča o paškoj čipki, 2011.g.

25. Lupino Stephan, Slobodan Prosperov Novak, HVAR, 2012.

26. Rapo Vesna, Čipka u školi, 2001.g.

27. Nerina Eckhel, Čipkarstvo u Hrvatskoj: Pag, Lepoglava, Hvar, 2003.g.

Slika 1., Benediktinke izrađuju hvasku čipku, nepoznati autor, Hvar,

<https://vitabenedicta.com/monasteries/hvar>

Slika 2., Likovno rješenje „Čipka otoka Hvara", autor: Iva Cepetić

Slika 3., Likovno rješenje „Čipka mora", autor: Iva Cepetić

Slika 4., Likovno rješenje uzorak, autor: Iva Cepetić

Slika 5., Likovno rješenje „Maslinova grana", autor: Iva Cepetić

Slika 6. i slika 7., Primjena likovnih rješenja na odjevni predmet

Slika 8. i slika 9., Primjena likovnog rješenja na uporabnim predmetima

